

Запобігання та протидія
сексуальній експлуатації
та насильству щодо дітей
(СЕНД)

Типова державна система реагування

Запобігання та протидія сексуальній експлуатації та насильству щодо дітей (СЕНД)

Типова державна система реагування

Зміст

Запобігання та протидія сексуальній експлуатації та насильству щодо дітей.....	1
Елемент 1 – Лідерство.....	3
Елемент 2 – Дослідження, аналіз і моніторинг.....	5
Елемент 3 – Законодавство.....	7
Елемент 4 – Відповідальні правоохоронні органи.....	9
Елемент 5 – Судді та прокурори.....	11
Елемент 6 – Процес роботи з правопорушниками.....	13
Елемент 7 – Доступ до баз зображень.....	15
Елемент 8 – Наскрізна підтримка.....	17
Елемент 9 – Працівники служби захисту дітей.....	19
Елемент 10 – Компенсація, засоби правового захисту та скарги.....	21
Елемент 11 – Гаряча лінія для дітей.....	23
Елемент 12 – Лінія повідомлення про СЕНД.....	25
Елемент 13 – Освітня програма.....	27
Елемент 14 – Участь дітей.....	29
Елемент 15 – Система допомоги правопорушникам.....	31
Елемент 16 – Процедури видалення.....	33
Елемент 17 – Повідомлення про СЕНД.....	35
Елемент 18 – Розробка інноваційних рішень.....	37
Елемент 19 – Корпоративна соціальна відповідальність.....	39
Елемент 20 – Етичне й зважене висвітлення в ЗМІ.....	41
Елемент 21 – Єдина термінологія.....	43

Запобігання сексуальній експлуатації та насильству щодо дітей і боротьба з цими явищами:

Типові державні заходи реагування

На саміті в Абу-Дабі у 2015 році уряди й організації погодилися створити й запровадити у власних країнах скоординовані державні системи реагування на сексуальну експлуатацію дітей в Інтернеті, керуючись Типовою державною системою реагування (ТДСР) альянсу WePROTECT Global Alliance. Цей документ містить вказівки та поради щодо ТДСР для країн та організацій, що допоможуть їм виконати це зобов'язання. Хоча Типова система в першу чергу зосереджена на боротьбі з сексуальною експлуатацією дітей в Інтернеті, її розробники визнають, що це питання не може вирішуватися окремо. Для належного запобігання та протидії сексуальній експлуатації та жорсткому поводженню з дітьми слід впровадити широку систему заходів, які забезпечували б комплексну реакцію з боку держави.

Типова система:

- дасть країні змогу оцінити поточну ситуацію і виявити прогалини, що потребують доопрацювання;
- визначити першочергові кроки у зміцненні національної системи запобігання та реагування на СЕНД;
- підвищити обізнаність у цьому питанні та зміцнити співробітництво на міжнародному рівні.

Типова система ґрунтується на багаторічній роботі фахівців і практиків та має в основі наявну міжнародну нормативно-правову базу у сфері заходів запобігання та протидії сексуальній експлуатації та насильству щодо дітей. Ідеться, зокрема, про Конвенцію ООН про права дитини та її Факультативний протокол щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії. Також база охоплює Плани дій, розроблені після трьох Всесвітніх конгресів проти сексуальної експлуатації дітей та підлітків, які відбулися у Швеції 1996 року, у Японії 2001 року та в Бразилії 2008 року.

Типова система не визначає обов'язкові заходи і не має на меті нав'язати країнам єдиний підхід до вирішення питань. Натомість, вона описує ключові елементи, необхідні для забезпечення належного захисту дітей, наводить приклади ефективних практик у країнах, де ці елементи вже функціонують, та надає інформацію про організації, що можуть підтримати країни, що бажають вдосконалити свої системи запобігання та протидії сексуальній експлуатації та насильству щодо дітей.

Важливо, що Типова система дозволить країні, незалежно від її початкової точки, виявити прогалини у своїй діяльності і почати планувати подолання таких прогалин. Типова система може допомогти країнам визначити ініціативи, що сприятимуть досягненню Цілей сталого розвитку ООН, зокрема Цілі 16.2 – покласти край усім формам насильства й тортур щодо дітей. Окрім того, вона може допомогти у досягненні цілей 8.7 і 5.2.

Ми сподіваємось, що розробка державами власних підходів на основі загальноприйнятої структури та спільного розуміння її елементів, сприятиме активнішій взаємодії та співпраці між зацікавленими сторонами як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Впровадження описаних у цьому документі елементів дозволить суттєво вдосконалити систему захисту дітей від сексуальної експлуатації та насильства онлайн. Окрім самих елементів, посібник також зазначає ряд сприятливих чинників, що можуть допомогти досягненню кращих результатів у коротші строки.

Сподіваємося, Типова система стане для вас корисним інструментом, який допоможе розширити спроможності у сфері, пов'язаній із проблемою сексуальної експлуатації дітей, а відтак дозволить налагодити ефективну систему роботи з жертвами та правопорушниками. На наступному саміті WePROTECT ми дуже хочемо дізнатися про те, як саме запропонована Система посприяла розвитку й координації національних, регіональних та міжнародних заходів реагування на сексуальну експлуатацію дітей. Ми також заохочуємо всіх залишати свої відгуки на веб-сайті альянсу WePROTECT Global Alliance – www.weprotect.org. Цей посібник є живим документом, і ми оновлюватимемо його та готуватимемо нові рекомендації з його застосування.

Сприятливі чинники	Елементи	Результати		
Міжвідомче міждисциплінарне співробітництво	 Політика та врядування	1 Лідерство Уповноважений орган, що здійснює державний нагляд та управління	Закріплення обов'язку щодо попередження та реагування на СЕНД на найвищому рівні	Повне розуміння проблеми СЕНД у вищих ешелонах влади та правоохоронних органів. Готовність працювати з різними зацікавленими сторонами та координувати їхні зусилля, з метою належного захисту жертв та ефективного реагування на випадки СЕНД.
		2 Дослідження, аналіз і моніторинг Загальнонаціональний ситуаційний аналіз ризиків СЕНД і заходів реагування на ці явища; чіткі параметри та показники		
		3 Законодавство Всеосяжна й ефективна нормативно-правова база для розслідування злочинів і забезпечення захисту жертв		
Готовність до судового переслідування, дієва система правосуддя та верховенство права	 Кримінальне правосуддя	4 Відповідальні правоохоронні органи Чітко визначені обов'язки щодо СЕНД; кваліфіковані правоохоронці; превентивна діяльність і активні слідчі дії; увага до жертви; міжнародне співробітництво	Ефективне й успішне розслідування справ про СЕНД, засудження злочинців та здійснення контролю за ними	Правоохоронні та судові органи володіють знаннями, навичками, системами й інструментами, необхідними для проведення уважних до жертви розслідувань, а також для забезпечення позитивних результатів судового слухання. Злочинці в справах про СЕНД отримують відповідне покарання, водночас вжито заходів для запобігання рецидивам.
		5 Судді та прокурори Кваліфіковані; уважні до жертви		
Сприятливе середовище для повідомлення	 Жертва	6 Процес роботи з правопорушниками Запобігання повторним правопорушенням на державному та міжнародному рівнях	Належна підтримка для дітей та молоді	Діти та молоді люди мають доступ до послуг підтримки під час розслідування й судового розгляду злочинів проти них. У них є доступ до притулку, спеціалізованих медичних і психологічних послуг, реабілітації, репатріації та ресоціалізації.
		7 Доступ до баз зображень Національна база даних; доступ до бази даних Інтерполу (ICSE)		
Свідомі та прихильні громадськість і фахівці, які працюють із дітьми та задля них	 Соціум	8 Наскрізна підтримка Комплексна підтримка на етапах розслідування, судового розгляду та реабілітації	Забобігання СЕНД	Діти та молоді люди проінформовані, їхні права та можливості самозахисту від СЕНД розширено. Батьки, піклувальники, учителі та спеціалісти у справах дітей краще підготовлені до захисту дітей від СЕНД, зокрема триває робота над викоріненням табу довкола проблеми сексуального насильства.
		9 Працівники служби захисту дітей Кваліфіковані працівники; скоординована й доступна підтримка для жертв		
Достатня кількість фінансових і людських ресурсів	 Професійні кола	10 Компенсація, засоби правового захисту та скарги Доступні процедури	Підвищено обізнаність громадськості, фахівців і посадовців із проблемою	Ведеться ефективна превентивна діяльність. Кількість злочинів та повторних злочинів, пов'язаних із СЕНД, знизилась.
		11 Гаряча лінія для дітей Повідомлення від жертв та надання їм підтримки; переспрамування для отримання подальшої допомоги		
Державна політика та нормативна база, що відповідають Конвенції ООН про права дитини й іншим міжнародним та регіональним стандартам	 Комунікація та ЗМІ	12 Лінія повідомлення про СЕНД Механізм повідомлення про злочини СЕНД, скоєні в Інтернеті; зв'язок із правоохоронними органами та Інтернет-провайдером	Підвищено обізнаність громадськості, фахівців і посадовців із проблемою	Ведеться ефективна превентивна діяльність. Кількість злочинів та повторних злочинів, пов'язаних із СЕНД, знизилась.
		13 Освітня програма Для: дітей/молоді; батьків/піклувальників; учителів; фахівців-практиків; релігійних лідерів		
Достатня кількість фінансових і людських ресурсів	 Соціум	14 Участь дітей Діти та молоді люди мають право голосу в ході розробки політики та практики	Підвищено обізнаність громадськості, фахівців і посадовців із проблемою	Ведеться ефективна превентивна діяльність. Кількість злочинів та повторних злочинів, пов'язаних із СЕНД, знизилась.
		15 Системи допомоги правопорушникам Медичні, психологічні, системи самопомоги та підвищення обізнаності		
Достатня кількість фінансових і людських ресурсів	 Соціум	16 Процедури видалення Видалення та блокування онлайн-контенту із СЕНД на місцевому рівні	Підвищено обізнаність громадськості, фахівців і посадовців із проблемою	Ведеться ефективна превентивна діяльність. Кількість злочинів та повторних злочинів, пов'язаних із СЕНД, знизилась.
		17 Повідомлення про СЕНД Законодавчі гарантії, що дозволяють різногалузевим професійним колам повноцінно й ефективно повідомляти про СЕНД, зокрема шляхом передавання відповідних матеріалів правоохоронним органам чи іншому відповідальному відомству		
Достатня кількість фінансових і людських ресурсів	 Соціум	18 Розробка інноваційних рішень Залучення різногалузевих професійних кіл до подолання місцевих проблем із СЕНД	Підвищено обізнаність громадськості, фахівців і посадовців із проблемою	Ведеться ефективна превентивна діяльність. Кількість злочинів та повторних злочинів, пов'язаних із СЕНД, знизилась.
		19 Корпоративна соціальна відповідальність Ефективна програма, зосереджена на проблемах дітей		
Дані про СЕНД	 Соціум	20 Етичне й зважене висвітлення в ЗМІ Забезпечення обізнаності з проблемою та точного її розуміння	Підвищено обізнаність громадськості, фахівців і посадовців із проблемою	Ведеться ефективна превентивна діяльність. Кількість злочинів та повторних злочинів, пов'язаних із СЕНД, знизилась.
		21 Єдина термінологія Рекомендації та послідовне використання		

Елемент 1 – Лідерство

Визначення

- Усі установи та організації, що відповідають за захист дітей від сексуальної експлуатації в Інтернеті, входять до складу спеціального міжвідомчого органу чи органів.
- Не існує єдиної моделі організації такого органу: він може виконувати функцію нагляду та регулювання у сфері запобігання та протидії СЕНД в Інтернеті, або ж служити платформою для координації зусиль урядових структур, професійних кіл та громадянського суспільства. Якщо у країні вже є структури, що займаються захистом дітей, чи орган, діяльність якого охоплює ширші питання цифрового громадянства, кібербезпеки, насильства щодо дітей і прав дітей, питання протидії СЕНД слід включити до їхньої сфери відповідальності.
- Бажано, аби такий орган був державним. Із метою ефективного реагування слід повною мірою задіяти громадянське суспільство та професійні кола.
- До складу державного органу можуть входити представники вищого рівня: із відповідних урядових структур (як-от міністерств внутрішніх справ, юстиції, соціальної політики/у справах дітей, освіти, охорони здоров'я, зв'язку); правоохоронних органів, неурядових організацій, галузі ІТ/ІКТ й інших професійних кіл (як-от туризм); релігійних організацій; інших спеціальних агенцій, що працюють над питаннями СЕНД.
- Орган може відповідати за мобілізацію й координування національних заходів реагування на СЕНД, а також за визначення та підтримку дій для подолання прогалин, визначених на основі Типової державної системи реагування.
- Цей орган також міг би допомогти в поширенні знань і досвіду про СЕНД серед національних і місцевих постачальників послуг, а також заохотити використання багатостороннього підходу до роботи в цьому напрямку на державному та місцевому рівнях.
- Орган міг би виявляти, забезпечувати, координувати й надавати необхідну підтримку від міжнародних організацій і стати національним контактним пунктом з міжнародними ініціативами й мережами, пов'язаними із СЕНД. На національному рівні цьому органу також доведеться забезпечити узгодженість з іншими державними політиками, платформами та планами заходів стосовно насильства щодо дітей, прав дітей, безпеки в Інтернеті й цифрового громадянства.

Навіщо це потрібно?

- Для забезпечення спільного погодження національної програми заходів із запобігання та протидії СЕНД, належного моніторингу та звітування.
- Більш активний обмін досвідом та інформацією збагачуватиме й поглиблюватиме наявну практику кожної зацікавленої сторони, що призведе до покращення послуг і розширення можливостей на національному рівні та обмежить здатність кривдників діяти в усьому світі.
- Державний орган гарантуватиме активну та скоординовану участь у міжнародних ініціативах, спрямованих на подолання СЕНД, як-от WePROTECT, що посилить міжнародне співробітництво і забезпечить обмін досвідом на міжнародному рівні.
- Участь державного органу в координуванні підтримки міжнародної спільноти гарантуватиме, що таку підтримку буде спрямовано на пріоритетні сфери розвитку на основі потреб країни.

Подальші рекомендації та підтримка

- Спільно зі своїми партнерами ЮНІСЕФ розробляє рекомендації для урядів щодо державних стратегій подолання насильства, експлуатації та зловживань, пов'язаних із використанням ІКТ. Рекомендації з'явилися у загальному доступі у 2017 році.

Елемент 2 – Дослідження, аналіз і моніторинг

Визначення

- Чітко сформульовані характер і масштаби поточної загрози СЕНД у країні, її вразливості, ризику і заходи реагування, а також дані, що лежать в основі цих оцінок. Оцінювання колективно схвалюють члени державного органу (див. Елемент 1 – Лідерство), визнаючи їх достовірними та обґрунтованими.
- Заходи для запобігання СЕНД і боротьби з цими явищами засновуються на оперативних даних. Погоджену на державному рівні оцінку використовують як основу для розробки, пріоритизації та реалізації у країні заходів протидії СЕНД, а також ухвалення відповідних нормативно-правових актів.
- Погоджені на державному рівні заходи реагування містять вимірювані результати й показники; прогрес регулярно відстежують, а результати оцінюють. Заходи проти СЕНД можна включити в наявні політики/плани/стратегії стосовно пов'язаних проблем, як-от захист дітей, насильство щодо дітей і права дітей.
- Здійснюється постійний аналіз проблеми СЕНД у країні з метою забезпечення актуальності стратегій та планів. Ведеться моніторинг якості даних, що використовуються для прийняття рішень на політичному рівні.
- Ведеться моніторинг та оцінювання виконання міжнародних і регіональних стандартів щодо СЕНД.

Навіщо це потрібно?

- Скоординовані на державному рівні дослідження й аналіз дозволять отримати авторитетне бачення загрози СЕНД, рівня вразливості країни, ризиків і належних заходів реагування, за рахунок участі широкого кола організацій.
- Завдяки ефективним дослідженням, регулярному моніторингу та оцінюванню забезпечується постійний розвиток та підвищення якості державних заходів реагування на СЕНД.
- Дослідження й аналіз дозволять виявити нові тенденції та види СЕНД, а отримана інформація дасть змогу забезпечити розробку ефективних стратегій, заходів втручання для захисту дітей, а також гарантуватиме можливості зриву злочинної діяльності.
- Політика, розроблена на основі оперативних даних, забезпечить чітке визначення пріоритетів у тих сферах, у яких дітям завдають найбільшої шкоди, а також де було визначено найсуттєвіші прогалини в спроможностях.
- Регулярний та послідовний моніторинг, а також звітування про перебіг заходів та ретельна оцінка, що визначає досягнення попередньо погоджених показників, допоможуть уряду звітувати про прогрес згідно з відповідними міжнародними й регіональними стандартами та цілями. Серед них — Конвенція ООН про права дитини та її Факультативний протокол щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії, а також Порядок денний 2030, зокрема Ціль сталого розвитку 16.2 – «Покласти край наругам, експлуатації, торгівлі й усім формам насильства і тортур щодо дітей».

Належна практика

- Аналіз щонайменше повинен: оцінити поточну загрозу СЕНД, її прояви та тих, хто перебуває в зоні найбільшого ризику; оцінити вразливість країни до цієї загрози; оцінити поточні інституційні заходи реагування; оцінити впровадження відповідного законодавства та дійти висновків про дотримання міжнародних стандартів і належних практик; оцінити поточні заходи реагування в екосистемі ІКТ, зокрема механізми ліній повідомлення, рівень залученості професійних кіл; скласти карту заходів інших зацікавлених сторін, що займаються цим питанням.
- Аналітикам потрібно надати доступ до широкого кола даних про СЕНД, а також до інформації від державних органів й інших відповідних зацікавлених сторін. Окрім того, необхідно зібрати первинні дані з низки джерел, як-от від дітей, батьків, освітян, правоохоронців і постачальників послуг.

Подальші рекомендації та підтримка

- Існує низка міжурядових і міжнародних громадських організацій, які спільно з урядами та громадянським суспільством у всьому світі провели дослідження, аналіз і моніторинг зусиль та розробили відповідні рекомендації країнам. Серед них – ЮНІСЕФ і його Відділ досліджень (www.unicef.org/protection і www.unicef-irc.org), ЕСПАТ (www.ecpat.net) і База даних світових ресурсів Інституту сімейної захищеності в Інтернеті (www.fosigrid.org). Докладнішу інформацію можна знайти на їхніх веб-сайтах.
- Спеціальний представник Генерального секретаря ООН із питань насильства над дітьми опублікував дослідження під назвою «Вивільнення потенціалу дітей і мінімізація ризиків – ІКТ, Інтернет і насильство щодо дітей» (Releasing Children's Potential and Minimizing Risks – ICTs, the Internet and Violence against Children) – www.srsg.violenceagainstchildren.org
- Global Kids Online — це міжнародний дослідницький проєкт, покликаний покращити розуміння того, як Інтернет збільшує ризики завдання шкоди дітям. Цей проєкт досягає своєї мети, стимулюючи та спрямовуючи дослідження про те, як діти у всьому світі використовують нові цифрові, мережеві й мобільні технології. Більше інформації можна знайти на сторінці: www.unicef-irc.org/article/1194/

Елемент 3 – Законодавство

Визначення

- Всеосяжне й ефективне національне законодавство про захист дітей від усіх форм сексуальної експлуатації та насильства в Інтернеті й реальному житті.
- Це означає не лише криміналізацію дій осіб, що вчиняють злочини сексуального характеру; законодавство має гарантувати, що правоохоронні органи можуть виявити винуватців таких дій, захистити їхніх жертв і забезпечити захист прав постраждалих осіб, а постачальники Інтернет-послуг повинні мати безпечну платформу для попереднього перегляду матеріалів онлайн та повідомлення про них.
- Законодавство може спиратися на наявні міжнародні закони чи брати їх за модель, включати міжнародні стандарти й ефективні практики захисту дітей, ґрунтуватись на заходах безпеки, передбачених Конвенцією ООН про права дитини та її Факультативному протоколі про торгівлю дітьми, дитячу проституцію та дитячу порнографію.

Навіщо це потрібно?

- Всеосяжне й ефективне законодавство дасть змогу правоохоронцям проактивно розслідувати та переслідувати осіб, що вчиняють злочини сексуального характеру проти дітей, виявляти більше жертв та захищати їх. Це особливо важливо, коли йдеться про правопорушення в Інтернеті, де відсутні докази контактного сексуального насильства.
- Злочини, пов'язані із СЕНД, можуть долати кордони, коли злочинець проживає в одній країні, а жертва — в іншій. У випадках сексуальної експлуатації дітей постачальник послуг часто є резидентом іншої держави. Відтак правові підходи до запобігання і протидії СЕНД за змоги мають бути скоординованими й узгодженими, аби не дати особам, що вчиняють злочини сексуального характеру проти дітей, спрямувати свої зусилля на ті країни, у яких діти більш вразливі, що добре відомо таким особам.
- Роль Інтернету в перегляді й поширенні матеріалів, що зображують сексуальне насильство над дітьми, передбачає, що іноді дані про спілкування (тобто інформацію щодо того, хто, де, коли, як і з ким прокомунікував, а не власне зміст повідомлень) є єдиним способом виявити онлайн-злочинців, винних у сексуальній експлуатації дітей. Велике значення мають запобіжні заходи, зокрема надання відповідним органам належних повноважень на перегляд даних про спілкування. Даний дозвіл має зазначати, чому доступ до відповідних даних про спілкування необхідний у конкретному розслідуванні для певної законодавчо встановленої цілі, а також те, яким чином він корелює з досягненням бажаного результату.

Належна практика

- Для країн, у яких відсутнє комплексне законодавство, дотримання міжнародних правових стандартів є першим кроком до розв'язання таких проблем та може закласти фундамент подальшої розбудови всеосяжного й ефективного державного законодавства.
- Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність (також znana як Будапештська конвенція) і Конвенція про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (відома також як Лансаротська конвенція) служать взірцем для реформування кримінального законодавства та проведення ширших реформ у сфері допомоги жертвам. Це ефективні інструменти для подолання сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей, а також корисні джерела інформації для створення ефективної законодавчої бази, оскільки вони містять конкретні визначення правопорушень і положення, які вимагають покарання за кримінальну поведінку, що дає змогу ефективніше переслідувати злочинців та надавати

послуги жертвам. Лансаротська конвенція, окрім того, містить рекомендації й запобіжні заходи, як-от положення про перевірку, найм та підготовку людей, які працюють із дітьми, а також передбачає методи нагляду за колишніми та потенційними правопорушниками. Зауважте, що до цих Конвенцій можуть приєднатися й ті країни, що не є членами Ради Європи.

- Узгоджені показники дадуть змогу ефективно відстежувати застосування законодавства та звітувати про нього. До показників ефективності повинні входити щонайменше відсоток справ, у яких винесено обвинувальний вирок, та загальна кількість жертв.
- Люксембурзькі рекомендації (див. Елемент 21) містять практичні рекомендації щодо використання в законодавстві складного лексикону термінів, пов'язаних із СЕНД.

Подальші рекомендації та підтримка

- Докладнішу інформацію про відповідні міжнародні угоди можна знайти на сторінках: www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx and www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/oPSCCRC.aspx
- Докладнішу інформацію про Будапештську та Лансаротську конвенції Ради Європи можна знайти на сторінці: www.coe.int/en/web/conventions/full-list
- Докладнішу інформацію про Люксембурзькі рекомендації можна знайти на сторінці: www.luxembourgguidelines.org
- Міжнародний центр захисту зниклих та експлуатованих дітей (ІСМЕС) досліджує й аналізує державне законодавство у всьому світі, щоб виявити належні практики та корисні моделі, якими можуть скористатись інші країни. Публікація ІСМЕС: «Child Pornography: Model Legislation & Global Review» містить законодавчу базу, яку можуть використати країни під час впровадження/покращення свого законодавства. Див. веб-сайт ІСМЕС, щоб дізнатися більше: www.icmec.org
- Інші міжнародні організації, як-от ЕСПАТ і ЮНІСЕФ, проводять дослідження й аналіз законодавства та заходів із запобігання і протидії СЕНД. Докладнішу інформацію можна знайти на їхніх веб-сайтах: www.unicef.org/protection і www.ecpat.net

Елемент 4 – Відповідальні правоохоронні органи

Визначення

- Правоохоронні органи з чітко окресленими повноваженнями провадити, підтримувати й координувати розслідування сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей (СЕНД) в Інтернеті та в реальному житті.
- Їхньою основною метою є захист громадськості. Правоохоронні органи:
  - **отримують інформацію** – діють як спеціальне місце, куди надходять скарги про СЕНД від міжнародних правоохоронних органів, громадськості, професійних кіл (зокрема Національного центру розшуку зниклих та експлуатованих дітей у США), громадських організацій (у тому числі ліній повідомлення);
  - **опрацьовують інформацію** – перетворюють отримані відомості в дієві оперативні дані, які дозволяють розпочати розслідування;
  - **вживають заходів щодо таких оперативних даних** – проводять розслідування з метою захисту жертв СЕНД і затримують правопорушників.
- Правоохоронці володіють знаннями, навичками, системами, інструментами та ресурсами, які дозволятимуть їм виконувати описані вище функції й досягати позитивних результатів правосуддя.
- Практикуючи багатосторонній підхід, правоохоронці розуміють роль окремих груп і громадських організацій, що займаються захистом дітей, у посиленні підтримки, що надається жертвам під час та після розслідування СЕНД. Правоохоронні органи залучають фахівців із захисту дітей до розслідувань, аби гарантувати, що робота таких органів завжди залишатиметься зосередженою саме на жертві, а розслідування проводитимуться із використанням провідної практики та принципів захисту дітей.

Навіщо це потрібно?

- Введення відповідних напрямків правоохоронної діяльності гарантуватиме, що правоохоронні органи країни здатні ефективно реагувати на скарги про СЕНД, забезпечуючи щораз більшу кількість успішних судових справ, захищених жертв і результативне запобігання правопорушенням.
- За таких обставин громадськість і треті сторони з більшою впевненістю повідомлятимуть про випадки СЕНД, знаючи, що надану інформацію ефективно використають, а жертві належним чином допоможуть і підтримають її під час розслідування та після нього.
- Із кваліфікованими правоохоронцями, які мають потрібні знання, навички, системи й інструменти, країна зможе провадити й координувати складні розслідування справ про СЕНД та ефективно взаємодіятиме з міжнародними правоохоронними органами і не втрачатиме можливості проводити розслідування навіть на міжнародному рівні.
- Наявність єдиного контактного пункту в державних правоохоронних органах гарантуватиме, що всі скарги про СЕНД від громадськості та третіх сторін послідовно, скоординовано, ефективно й результативно реєструватимуть, оцінюватимуть на наявні ризики й упорядковуватимуть.

Належна практика

- Для країн, які наразі не мають спеціальних відділів правоохоронних органів, що працюють зі справами про СЕНД, державні правоохоронні органи повинні зважити необхідність подібного кроку і взяти на себе зобов'язання зробити його: це передбачає призначення спеціальних правоохоронців, які обійматимуть посаду впродовж певного строку (запропонований мінімум — два роки); виділення належного місця для розміщення таких ресурсів; придбання необхідного обладнання; забезпечення підготовки спеціалістів із СЕНД і навчання їх відповідних методів; підтримка психологічного здоров'я та благополуччя правоохоронців; розробка й проведення тренінгів із підвищення обізнаності про СЕНД для місцевих правоохоронних органів всієї країни. Для тих країн, які вже мають спеціальні відділи правоохоронних органів, що займаються СЕНД, проте все одно потребують багатостороннього підходу, першим важливим кроком стане залучення спеціалізованих фахівців із захисту дітей для роботи спільно зі слідчими. Під час планування та проведення розслідування щодо СЕНД правоохоронні органи повинні завжди дотримуватися передової практики та принципів захисту дітей; це гарантуватиме, що на першому місці завжди залишатимуться потреби та права дітей. Багатосторонній підхід забезпечить покращений рівень захисту та підтримки для жертв і допоможе отримати найкращі свідчення від жертви, що підвищить імовірність успішного переслідування. Поширення подібної практики на всю країну є бажаним кроком.

Подальші рекомендації та підтримка

- У всьому світі існує низка правоохоронних органів із досвідом створення та роботи спеціального відділу СЕНД, який використовує описаний вище багатосторонній підхід. Запити щодо порад і підтримки від таких відомств можна подати на сайті Інтерполу (www.interpol.int), де країні забезпечать контакт із взаємопогодженим партнерським правоохоронним органом.

Елемент 5 – Судді та прокурори

Визначення

- Судді та прокурори мають спеціальні знання та навички, необхідні для забезпечення позитивних результатів судочинства для жертв СЕНД.
- У ході судового процесу потреби жертви мають першочергове значення, а тому під час процесу їй забезпечують належну підтримку.
- Судді та прокурори, що займаються справами про СЕНД, мають чітке бачення та розуміння контексту й обставин, у яких можуть траплятися випадки СЕНД, потенційної вразливості жертв/свідків, а також механізмів скоєння правопорушень та типових портретів злочинців.
- Жертви та свідки мають доступ до емоційної і психологічної підтримки.
- Судді розуміють той ризик, який становлять особи, що вчиняють правопорушення сексуального характеру щодо дітей, та усвідомлюють серйозність їхнього злочину, а також ухвалюють відповідні вирoki в рамках встановленого державного законодавства.

Навіщо це потрібно?

- Діти та молоді люди, які стали жертвами сексуального насильства та/чи експлуатації, потребують високого рівня підтримки, яка допоможе їм ефективно брати участь у судовому процесі.
- Жертви потребують захисту від негативної та довготермінової емоційної й психологічної шкоди, яку завдає судовий процес.
- Судді та прокурори з належними навичками й знаннями мають гарантувати, що всі учасники судового процесу повністю розуміють чинники, які можуть негативно впливати на справи про СЕНД, а відтак пом'якшувати їхній вплив, водночас забезпечуючи дотримання належної правової процедури.
- Успішний розгляд справ підвищить упевненість громадськості та жертв в дієвості судового процесу, а це, в свою чергу, заохотить людей активніше повідомляти про випадки СЕНД у правоохоронні органи. Така практика діятиме як стримувальний чинник для злочинців.

Належна практика

- Ефективну підтримку жертви (яка не перешкоджає належній правовій процедурі країни) мають розробити та надавати люди зі спеціальними знаннями й навичками. Її може надавати низка урядових і неурядових організацій.
- Судді та прокурори мають розуміти та враховувати чинники, які здатні вплинути на достовірність і надійність свідчень дитини чи молодої людини, гарантувати збалансованість провадження і унеможливити негативний вплив на нього. Прикладами можуть бути невідповідності у свідченнях жертв або їхнє небажання брати участь у кримінальному провадженні.
- Тому потрібно запровадити спеціальні заходи під час судового процесу та після нього, які забезпечуватимуть підтримку жертв. Приклади:
  - пояснювати жертвам специфіку провадження мовою, що відповідає їхньому віку;
  - залучати батьків чи опікунів, де це можливо й доречно;
  - дозволяти використовувати нестандартні методи надання доказів, наприклад через відео-чат.

- Прокурори повинні знати про вид і обсяг доступної підтримки, а де потрібно — розповісти про неї дитині чи молодій людині (або їхнім батькам/опікунам/піклувальникам).
- Персоналу суду, який працює зі справами про СЕНД, має надаватися психологічна й профілактична підтримка.

Подальші рекомендації та підтримка

- Варто ретельно дотримуватися рекомендацій щодо ставлення до молодих жертв і свідків. ООН розробила Керівні принципи, що стосуються правосуддя з питань, пов'язаних з участю дітей-жертв та свідків злочинів (www.unodc.org). Приклад національних керівних принципів, розроблених у Сполученому Королівстві, можна знайти на веб-сторінці: www.cps.gov.uk/publications/docs/best_evidence_in_criminal_proceedings.pdf.

Елемент 6 – Процес роботи з правопорушниками

Визначення

- Міжвідомча система роботи із особами, що скоїли злочини сексуального характеру щодо дітей, і їхня реабілітація з метою запобігання рецидиву. Це стосується всіх типів злочинів сексуального характеру в Інтернеті та реальному житті. Система передбачає:
  - безпосередній нагляд під час перебування в слідчому ізоляторі чи в'язниці;
  - робота з правопорушниками у громаді після їхнього звільнення зі слідчого ізолятора чи в'язниці;
  - поточне збирання, аналіз і обмін оперативними даними, що стосуються злочинців, на державному та міжнародному рівні.
- Державний реєстр осіб, що скоїли злочини сексуального характеру (як визначено в державному законодавстві), для реєстрації злочинів особи. Доступ до нього можна надати відповідним відомствам, що допоможе їм в оцінці ризиків, пов'язаних із правопорушниками.
- Існування встановлених законом інструментів (наприклад, відповідних судових рішень), що допоможуть працювати зі злочинцями у громаді. Це дозволить установити спеціальні умови чи заборони для злочинців, залежно від характеру справи.

Навіщо це потрібно?

- Система роботи із особами, що скоїли злочини сексуального характеру щодо дітей, та стратегії реабілітації таких осіб обмежать їхню здатність надалі завдавати шкоди дітям.
- Така практика забезпечує органи влади прозорою й послідовною нормативною базою для управління ризиками, які особи, що скоїли злочини сексуального характеру, становлять для дітей у громаді.
- Вона забезпечує механізм захисту дітей за кордоном від ризику стати жертвами осіб, що вчиняють злочини сексуального характеру на міжнародному рівні.
- Державний реєстр осіб, що скоїли злочини сексуального характеру, гарантує безперешкодний доступ всього авторизованого персоналу до точної й актуальної інформації. Це посилить здатність правоохоронних органів та інших відповідних організацій ефективно стежити за діяльністю злочинців і результативно та надійно поширювати інформацію.

Належна практика

- Безпосередній нагляд під час перебування в слідчому ізоляторі чи в'язниці:
  - інформація про правопорушення завантажується та реєструється у центральній державній базі даних;
  - оперативні дані скеровують до відповідних органів влади;
  - під час ув'язнення злочинці відвідують реабілітаційні й освітні програми.
- Робота зі злочинцями після їхнього звільнення:
  - для роботи зі злочинцями у громаді застосовують спеціальний багатосторонній підхід, звертаючи особливу увагу на тих, хто має найбільший ризик рецидивізму;

- мають бути доступні спеціальні бази оперативних даних, у яких зберігається інформація, пов'язана зі злочинцями та тим ризиком, який вони становлять. Записи слід регулярно оновлювати, вони мають бути доступні всім відомствам, які займатимуться моніторингом, оцінкою ризиків і забезпечуватимуть дотримання умов звільнення злочинців;
- відомства, зокрема правоохоронні органи та соціальні служби, співпрацюють між собою і обмінюються оперативними даними для налагодження роботи зі злочинцями. Зокрема, вони обмінюються даними з партнерськими міжнародними правоохоронними органами, коли злочинець намагається виїхати за межі держави;
- встановлення умов звільнення може допомогти управляти певними ризиками, які злочинці становлять для дітей. Наприклад, можна заборонити їм працювати з дітьми чи обмежити їхній доступ до дітей і контакти з ними, встановити для злочинців обмеження на подорожі;
- система вимог щодо надання інформації та відповідні судові рішення, які надають правоохоронним органам інформацію та повноваження, необхідні для захисту дітей від тих ризиків, які становлять у громаді особи, що скоїли злочини сексуального характеру щодо дітей.

Подальші рекомендації та підтримка

- Національна служба Сполученого Королівства зі справ правопорушників опублікувала оцінку найсучасніших підходів до роботи із особами, що вчиняють злочини сексуального характеру у громаді й оцінки ризиків, які вони становлять: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/308159/sex-offender-management-and-dynamic-risk.pdf
- На веб-сайті Центру зі справ правопорушників у США є низка інформації, що стосується роботи із особами, що вчиняють злочини сексуального характеру: <http://www.csom.org/>

Елемент 7 – Доступ до баз зображень

Визначення

- Правоохоронні органи використовують Міжнародну базу даних Інтерполу з матеріалами про випадки сексуальної експлуатації дітей (ICSE), щоб покращити ефективність і результативність своїх зусиль, спрямованих на виявлення жертв та правопорушників.
- Де це можливо, існує національна база зображень сексуального насильства над дітьми, а правоохоронні органи використовують її для покращення ефективності й результативності зусиль, спрямованих на виявлення жертв і правопорушників.

Навіщо це потрібно?

- Матеріали, що зображують сексуальне насильство над дітьми онлайн, вільно переміщуються між державами. Через це правоохоронним органам потрібно співпрацювати на державному та міжнародному рівні, обмінюючись інформацією й оперативними даними.
- Доступ до баз зображень на державному та міжнародному рівнях зменшує ризик проведення правоохоронними органами розслідувань, що дублюються, щодо матеріалів, що зображують сексуальне насильство над дітьми, коли жертву вже виявлено або матеріал розслідує інший правоохоронний орган.
- Національна база зображень насильства над дітьми посилює оперативні можливості правоохоронних органів країни, оскільки дає правоохоронцям змогу використовувати зображення для надання допомоги жертві та виявлення правопорушника.
- Інформація в базі даних ICSE і національній базі даних може з часом доповнюватися й містити відеофайли, серійні номери ICSE та ідентифікатори Інтерполу, які посилять оперативні можливості правоохоронних органів і покращать співпрацю на державному та міжнародному рівнях.
- Користувачі бази даних ICSE, покладаючись на знання місцевого контексту, допомагають встановити країну та місце злочину, а така інформація розширює можливості виявлення жертв і правопорушників.

Належна практика

- База даних ICSE – інструмент розслідування та збирання оперативних даних, який забезпечує миттєвий доступ до інформації та інструментів для завантаження й аналізу отриманих правоохоронними органами матеріалів про сексуальну експлуатацію дітей. До бази даних ICSE можна отримати доступ через захищену всесвітню мережу Інтерполу (I-24/7), яка об'єднує центральні національні бюро Інтерполу в 190 країнах-членах.
- Доступ до бази даних ICSE можливий за дотримання низки умов: має існувати спеціальний правоохоронний орган, що займається справами про СЕНД (див. Елемент 4), має діяти законодавство, яке карає за виробництво, володіння та/чи розповсюдження матеріалів, що зображують сексуальне насильство над дітьми (див. Елемент 3).
- Основною вимогою для функціонування національної бази даних із можливістю обміну та зберігання матеріалів, що зображують сексуальне насильство над дітьми, є наявність належного законодавства, яке б регулювало дане питання.
- Усі правоохоронці, які мають доступ до бази даних ICSE та національної бази даних, повинні пройти спеціальну підготовку. Така підготовка передбачає обізнаність у питаннях класифікації зображень, функцій баз даних і ідентифікації жертв.

Подальші рекомендації та підтримка

- Докладнішу інформацію про доступ до бази даних ICSE можна отримати на сторінці: www.interpol.int. Формуючи національну базу даних, варто скористатися результатами діючих практик низки країн, які вже розробили й запровадили власні версії таких баз даних. Поради та рекомендації від цих країн можна отримати через Інтерпол.

Елемент 8 – Наскрізна підтримка

Визначення

- Жертви СЕНД отримують вчасну та всеохопну наскрізну підтримку, яка допоможе їм впоратися з негативними наслідками насильства й відновитися після зазваної шкоди.
- Оцінка ризиків допомагає скласти план невідкладної підтримки одразу після виявлення жертви.
- Формування індивідуального та повністю інтегрованого плану наскрізної підтримки спрямоване на те, аби допомагати жертві в ході розслідування, судового провадження та після них.
- На момент завершення отримання допомоги жертви здатні самостійно забезпечувати себе.
- Підтримку забезпечують фахівці, які пройшли підготовку та мають досвід надання допомоги жертвам СЕНД.

Навіщо це потрібно?

- Жертви СЕНД можуть не вважати себе жертвами, заперечуючи факт кривди. Вони вразливі до примусу, переконання, громадського тиску чи зловживання їхньою довірою з боку злочинців, а тому потребують підтримки в ході розслідування та судового провадження, що забезпечить їхню залученість і співпрацю.
- Часто жертви відчують себе ізольованими від найближчих людей, а тому потребують тривалої професійної підтримки, яка допоможе їм визнати, що правопорушна поведінка, від якої вони постраждали, є не «нормою», а серйозним злочином. Така стратегія допоможе зібрати необхідні докази.
- Нерідко саме через відчуття ізольованості жертви стають більш вразливими та схильними до депресії, самоушкодження та самогубства, а тому потребують доступу до спеціалізованих послуг підтримки.
- Важливою є довготривала підтримка, оскільки можуть з'явитися проблеми із психічним здоров'ям, а наслідки насильства впливатимуть на жертв ще багато років.

Належна практика

- Міжнародні стандарти захисту дітей вимагають надавати інформацію жертвам і полегшувати роботу з ними під час розслідування та судового провадження, аби:
  - отримувати якомога вагомші докази від дітей;
  - покращувати їхнє благополуччя та добробут, а не погіршувати їх;
  - зменшувати ризики для жертв і управляти ними;
  - гарантувати підтримку й захист жертв, незалежно від їхньої готовності брати участь у процесі розслідування та судового розгляду.
- Де це необхідно, слід звертати увагу на благополуччя дітей і надавати їм більшу підтримку, наприклад, через переміщення постраждалих та надання їм послуг, скерованих на підтримку їхнього одужання й реабілітації.

- Для жертв важливі належні заходи реагування з боку системи охорони здоров'я, оскільки це може бути перша інстанція, яка виявить СЕНД і спрямує справу в правоохоронні органи й інші служби надання підтримки.
- Слід боротися із усіма культурно зумовленими перешкодами розголошенню випадків насильства, а фахівці повинні ставитися до жертв без звинувачень чи упереджень, намагаючись захистити їх.
- Планування допомоги, яку надаватимуть кожній жертві, важливо засновувати на персональних потребах дитини; таку допомогу мають надавати спеціалісти з відповідною підготовкою.
- Наскрізна підтримка починається з моменту першого контакту із жертвою й має передбачати спілкування та планування заходів безпеки.
- Аби забезпечити жертвам комплексні заходи реагування із дотриманням всіх прав дитини, дуже важливо налагодити тісну співпрацю між правоохоронними органами й іншими урядовими та громадськими організаціями, основне завдання яких - опікуватися наданням допомоги дітям і їхнім благополуччям. Така співпраця допоможе обмінюватись інформацією, а також отримувати доступ до альтернативних джерел кваліфікованої допомоги й розробки плану наскрізної підтримки. Необхідні спеціальні послуги підтримки можуть передбачати медичну допомогу, тимчасове житло, фінансову допомогу, освіту, лікувальний догляд і потенційно довготривалу допомогу, пов'язану з переїздом в інше місце. Від моменту початку роботи план підтримки повинен враховувати та вивчати доступність цих послуг.

Подальші рекомендації та підтримка

- ЮНІСЕФ працює з організаціями у всьому світі над розвитком потенціалу та можливостей, а також обмінюється ефективними практиками надання жертвам послуг підтримки. Щоб дізнатися більше, зв'яжіться з ЮНІСЕФ на веб-сторінці: www.unicef.org/protection.

Елемент 9 – Працівники служби захисту дітей

Визначення

- Кваліфікований фаховий персонал, що пройшов підготовку та надає скоординовану та доступну підтримку жертвам СЕНД.
- Працівники соціальних служб пройшли підготовку з надання підтримки дітям у ході розслідування справи правоохоронними органами і оцінки їхніх потреб та ризиків для них під час та після розслідування.
- У всіх відповідних зацікавлених сторін, як-от правоохоронні органи, соціальні служби/служби у справах дітей та органи охорони здоров'я, наявні офіційні робочі процедури розслідування випадків СЕНД. Кожна сторона чітко розуміє свої ролі й обов'язки.
- Соціальні працівники тісно співпрацюють із низкою організацій, які можуть виявляти насильство над дітьми чи у які діти мають змогу повідомляти про таке насильство, наприклад зі школами, лікарнями й молодіжними центрами.

Навіщо це потрібно?

- Спеціальна підготовка для соціальних працівників гарантує, що жертви СЕНД отримають належну та вчасну допомогу, яка мінімізуватиме шкоду, підтримуватиме їх під час розслідування справи правоохоронними органами і судового провадження, а також сприятиме реабілітації.
- Ефективна спільна робота соціальних служб/служб у справах дітей і правоохоронних органів означає, що правам та потребам жертви надають пріоритет під час розслідування, а такий підхід зрештою сприятиме їхній реабілітації.
- Працівники, які пройшли підготовку й мають кваліфікацію, що відповідає рівню встановлених професійних стандартів (міжнародних стандартів, якщо немає державних), забезпечують надання незмінно високоякісних послуг жертвам, незалежно від їхнього місцеперебування в країні.
- Підзвітна та прозора державна служба захисту дітей гарантує відповідність найвищим стандартам, а також забезпечує обізнаність громадськості з послугами, що надаються.

Належна практика

- Залучення соціальних працівників до складу правоохоронних органів для роботи над розслідуванням випадків СЕНД спільно з правоохоронцями забезпечить першочергову пріоритетність потреб і прав жертви під час кожного розслідування.
- Спеціалізовані заняття на тему СЕНД для всіх соціальних працівників під час їхньої кваліфікаційної підготовки гарантуватимуть, що всі вони розуміють характер злочину.
- Соціальні працівники/працівники служби у справах дітей повинні насамперед гарантувати координацію діяльності, пов'язаної з наданням допомоги з боку різних служб.
- Працівники, що мають справу із жертвами СЕНД і розслідуваннями випадків СЕНД, отримують доступ до послуг підтримки, аби забезпечити їхній добробут.

Подальші рекомендації та підтримка

- Міжнародна федерація соціальних працівників – це світова організація, що ділиться моделями передових методів роботи та сприяє міжнародному співробітництву. Вона охоплює 116 країн-членів. Докладнішу інформацію та рекомендації можна отримати на її веб-сайті: www.ifsw.org. Докладнішу інформацію також можна знайти на веб-сайті Світового альянсу працівників соціальних служб (www.socialserviceworkforce.org), де запропоновано низку ресурсів, зокрема модель компетенцій для практикуючих служб, і на веб-сайті Фонду Марі Коллінз (www.mariecollinsfoundation.org.uk).

Елемент 10 – Компенсація, засоби правового захисту та скарги

Визначення

- Забезпечення ефективних засобів правового захисту та відшкодування для жертв СЕНД і їхніх опікунів/піклувальників. Зокрема, це:
  - послуги, що сприяють реабілітації жертв СЕНД, зокрема медична, психологічна та соціальна допомога, юридичні, освітні/навчальні послуги, надання житлових послуг;
  - доступні, справедливі та прозорі засоби відшкодування;
  - доступні послуги із захисту інтересів, зокрема підтримка самоадвокації;
  - незалежна процедура подання скарг.
- Для жертв СЕНД передбачено процедури, які забезпечуватимуть їх доступом до наявних послуг. Зокрема йдеться про надання адаптованої для дітей інформації та поради щодо послуг.

Навіщо це потрібно?

- Через соціальне таврування, особистий сором чи сором сім'ї для жертв СЕНД часто неприйнятно чи немисливо визнати себе жертвами й відкрито попросити відшкодування чи розповісти про свою травму.
- Часто кривдники застосовують силу чи використовують контроль, який вони мають над своїми жертвами; належні засоби правового захисту та відшкодування могли б допомогти жертвам компенсувати такий дисбаланс.

Належна практика

- Забезпечення послуг і процедур – усталене зобов'язання відповідно до міжнародного законодавства, закріплене в основних угодах про права людини, міжнародних стандартах і регіональних правозахисних механізмах.
- Доступними мають бути коротко- та довготермінові послуги. Зокрема психологічну та медичну допомогу потрібно надавати як у дитячому віці, так і пізніше, оскільки наслідки СЕНД можуть проявлятися навіть у дорослому віці.
- Послуги повинні враховувати стать, вік, рівень зрілості та права й потреби дитини, уникати непотрібних процедур та інтерв'ю, щоб запобігти подальшому травмуванню та сприяти фізичному й психологічному відновленню і соціальній реінтеграції жертв.
- Діти, які постраждали від сексуального насильства та/чи експлуатації, особливо дівчата, які внаслідок насильства завагітніли, і діти, які живуть із ВІЛ/СНІД чи іншими інфекціями, що передаються статевим шляхом, повинні отримувати медичні рекомендації та консультації відповідно до віку, а також необхідну допомогу для підтримки їхнього фізичного й психічного здоров'я.

Подальші рекомендації та підтримка

- Докладнішу інформацію можна знайти в Керівних принципах ООН, що стосуються правосуддя з питань, пов'язаних з участю дітей-жертв та свідків злочинів. Окрім того, більше інформації доступно в публікації

«Типові стратегії та практичні заходи щодо викорінення насильства над дітьми в галузі попередження злочинності та кримінального правосуддя, А/С.3/69/L.5, Частина V – Забезпечення ефективного захисту дітей-жертв насильства і Механізми ООН щодо безпечного й доброзичливого до дітей консультування, подання скарг і звітування з метою вирішення проблеми насильства стосовно дітей –
www.srsg.violenceagainstchildren.org/page/849

- Третій факультативний протокол до Конвенції ООН про права дитини описує міжнародну процедуру подання скарг на порушення прав дітей –
www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPICCR.C.aspx

Елемент 11 – Гаряча лінія для дітей

Визначення

- Служба у справах дітей і молоді, яка займається їхньою підтримкою та забезпечує інтервенційні заходи, і якою керують громадські чи урядові організації.
- Послуги, що надаються службою, можуть передбачати як підтримку дитини або молодої людини, яка вагається щодо того, чи повідомляти про насильство, так і забезпечення безпосередньої допомоги, пов'язаної із необхідністю припинити дію небезпечної ситуації щодо дитини.
- Бажано, аби така служба була конфіденційна, анонімна, безкоштовна та доступна цілодобово сім днів на тиждень, працювала у телефонному режимі, але також із використанням інших засобів/технологій, як-от: текстові повідомлення, повідомлення та чати в Інтернеті, обговорення на форумах, електронна пошта й особисті зустрічі.
- Гарячі лінії для дітей функціонують спільно з основними службами, які перескеровують до них, такі лінії тісно співпрацюють із навчальними закладами, лікарнями, правоохоронними органами, судовими службами, притулками й іншими службами у справах дітей.

Навіщо це потрібно?

- Діти повинні знати, що вони не самі. Якщо дитині некомфортно говорити з членом сім'ї, другом чи державними службами, її повинні запевнити в тому, що вона має безпосередній доступ до анонімною та конфіденційною служби підтримки, куди може звернутися.
- Для дітей зв'язок із гарячою лінією часто стає першою взаємодією та відправною точкою у стосунках зі службами захисту дітей; це позитивний досвід, який допоможе їм відчути впевненість і переконатися в можливості доступу до інших служб.
- Буває, що діти хочуть залишатись анонімними, однак усе ж повідомляють про насильство щодо них чи інших; такий підхід допоможе країнам збирати оперативні дані й інформацію про потенційні злочини, а також, за змоги, вживати заходів щодо них.

Належна практика

- У країнах, де ще немає гарячої лінії, перший крок полягає у визначенні джерела фінансування та встановленні власника гарячої лінії, що гарантуватиме стабільність такої служби і правильне її спрямування.
- Слід визначити тип послуги, яку надаватиме гаряча лінія, з урахуванням доступних ресурсів і наявних послуг, наприклад вислуховування, поради та підтримка чи переспрямування у відповідне відомство.
- Потрібно створити офіційну мережу основних відомств переспрямування, які співпрацюватимуть між собою. Єдині точки контакту в основних органах захисту дітей і правоохоронних органах забезпечуватимуть безпосередній та легкий доступ до спеціалізованої допомоги й підтримки.
- Усі працівники повинні пройти перевірку перед працевлаштуванням і проходити подальші постійні перевірки, які оцінюватимуть придатність таких працівників до роботи з дітьми. Також працівники мають отримати необхідну підготовку та методичні вказівки, щоб мати змогу виконувати свої обов'язки з дотриманням незмінно високих стандартів. Працівникам так само належить отримувати необхідну підтримку під час роботи з особливо проблемними випадками.

- Важливо розробити належні процеси прийняття рішень, засновані на ризиках і потребах. Таких процесів варто дотримуватися під час надання пріоритету та вживання заходів щодо випадків, про які було повідомлено через гарячу лінію, із одночасним врахуванням законодавства чи наявних правил захисту даних.
- Про гарячу лінію належить сповіщати дітей і молодих людей, розміщуючи відповідну інформацію в школах та молодіжних центрах, зокрема на відповідних онлайн-платформах.

Подальші рекомендації та підтримка

- Міжнародна гаряча лінія для дітей має на меті зміцнити системи захисту дітей у всьому світі, зокрема через співпрацю з місцевими, регіональними та національними зацікавленими сторонами й партнерами, щоб підтримати створення й об'єднання національних безкоштовних гарячих ліній для дітей у всьому світі. Членам і партнерам надають можливість покращити свої послуги через семінари, навчання й обмін інформацією. Докладнішу інформацію можна знайти на веб-сайті: www.childhelplineinternational.org

Елемент 12 – Лінія повідомлення про СЕНД

Визначення

- Спеціальна лінія повідомлення про ймовірно незаконні матеріали, зокрема матеріали, що зображують сексуальне насильство над дітьми.
- Щойно буде підтверджено, що матеріал стосується насильства над дітьми, лінія повідомлення починає співпрацювати із професійними колами, щоб гарантувати, що його буде видалено якомога швидше й ефективніше, а справу передано державному правоохоронному органу, який відповідає за розслідування справ про СЕНД, для подальшого розслідування та виявлення жертв.
- Лінія повідомлення може працювати в складі міжнародної мережі гарячих ліній INHOPE, які обмінюються інформацією для викоринення матеріалів, що зображують сексуальне насильство над дітьми, з Інтернету, незалежно від країни розміщення таких матеріалів.
- Дотримано звичайних процедур INHOPE для отримання й опрацювання звітів, застосовано передові методи роботи INHOPE.

Навіщо це потрібно?

- Лінія повідомлення чи портал для подання скарг пропонують доступну й безпечну платформу для повідомлення про матеріал, який імовірно стосується сексуального насильства над дітьми в Інтернеті.
- Ефективна лінія повідомлення допомагає службам хостингу результативно видаляти матеріали, що зображують сексуальне насильство над дітьми з Інтернету, що знижує можливість доступу до таких матеріалів.
- Ефективна лінія повідомлення може запевнити громадськість і професійні кола в тому, що матеріал, про який було повідомлено, буде передано (якщо такий матеріал визнають незаконним) правоохоронним органам та/чи постачальникові послуг Інтернету для вживання подальших заходів.

Належна практика

- Щоб ефективно боротися з матеріалами, що зображують насильство над дітьми, країні необхідно впровадити протоколи відповідно до наявної у ній ситуації. Якщо починати з нуля, важливо провести огляд законодавства й внести необхідні поправки в наявні закони (чи підготувати нові закони), перш ніж створювати таку лінію.
- Потрібно впровадити належні стандартизовані процеси для отримання, пріоритизації, вживання заходів і направлення звітів, отриманих через лінію повідомлення. Їх варто офіційно погодити між представниками лінії та правоохоронними органами, а де потрібно – між представниками лінії та постачальниками послуг Інтернету, а також створити точки контакту.
- Якщо немає активної лінії повідомлення, усі повідомлення про матеріали, що зображують сексуальне насильство над дітьми, що розміщуються за кордоном, потрібно скеровувати правоохоронним органам відповідної країни через Інтерпол.
- Про лінію повідомлення чи механізм подання скарг необхідно сповістити громадськість.

Подальші рекомендації та підтримка

- Фонд INHOPE підтримує створення нових ліній повідомлення у всьому світі. Це забезпечить можливість оперативного вживати заходів у відповідь на повідомлення про матеріали, що зображують сексуальне насильство над дітьми в Інтернеті в тому разі, якщо буде виявлено розміщення таких незаконних матеріалів. Онлайн-посібник доступний на веб-сайті [GSMA/INHOPE](#). Для тих країн, які вже мають таку лінію, INHOPE також пропонує її довготерміновий розвиток та підготовку з цього питання. Докладнішу інформацію можна знайти на веб-сайті: www.inhope.org

Елемент 13 – Освітня програма

Визначення

- Національна освітня програма, покликана підвищити обізнаність про СЕНД (в Інтернеті та в реальному житті), надасть дітям, молоді, батькам, опікунам, піклувальникам і фахівцям-практикам інформацію про СЕНД; їхні права на захист; розповість, куди звертатися за допомогою та підтримкою і куди повідомляти про сексуальну експлуатацію та насильство.
- Такі програми повинні враховувати останні тенденції, а також їх слід подавати однаково у всій країні. Їх варто розробляти з належною увагою до потенційного впливу теми на аудиторію.
- Потрібно забезпечити низку цікавих і відповідних до віку матеріалів, зокрема фільмів, планів занять і ресурсів для онлайн-навчання.

Навіщо це потрібно?

- Освітня програма надає можливість обговорювати проблему СЕНД у школах, інших офіційних середовищах і спільнотах, щоб допомогти підвищити рівень обізнаності та запобігти злочинам; така програма також надає дітям, молоді, батькам, опікунам, піклувальникам і фахівцям-практикам інформацію про місця, куди слід звертатися за порадою чи підтримкою й куди повідомляти про насильство.
- Програма допомагатиме дітям і молодим людям краще розуміти ризики СЕНД та чинники, які можуть зробити їх вразливими як жертв, також завдяки програмі батьки/опікуни/піклувальники отримують інформацію, яка дає змогу їм захиститись від злочинів.
- Програма, окрім того, дозволить практикам, які працюють із дітьми, виявляти ознаки СЕНД і допоможе їм краще підтримувати жертв та їхні родини в доступі до підтримки й повідомлення про випадки СЕНД.

Належна практика

- Програму варто розробляти на державному рівні, щоб гарантувати послідовність надання інформації, а далі поширити її на місцевому рівні. Бажано, аби програму було включено в державну навчальну програму, щоб гарантувати її застосування на загальнодержавному рівні. Її можна включити в пов'язані програми, наприклад програми про секс і стосунки.
- Завдяки національній координації освітніх ресурсів їх можна буде постійно оновлювати й гарантувати актуальність інформації та її відповідність поточним ризикам.
- Ресурси мають відповідати ситуації конкретної країни чи регіону: важливо подбати про те, аби такі ресурси стосувалися місцевих проблем СЕНД і могли подолати місцеві перешкоди на шляху до обговорення теми. До розробки ресурсів варто залучати й дітей.
- Можна створити онлайн-портал, який надаватиме легкий доступ до порад, підтримки й ресурсів для фахівців-практиків, які працюють із дітьми, самих дітей і широкого кола громадськості. Такий портал можна розділити на категорії за віком, щоб забезпечити відповідність і доступність інформації.
- Для того, аби покращити розповсюдження інформації й ресурсів, важливо максимально розширити можливості для ЗМІ, ініціатив із професійними колами та міжнародних ініціатив, як-от Всесвітній день безпечного Інтернету.

- Освітняни повинні пройти підготовку, яка гарантуватиме, що вони поширюватимуть інформацію з обережністю.
- Ресурси та програми мають вказувати на чіткі процедури повідомлення, які діти зможуть використовувати, аби отримати допомогу. Фахівцям, які працюють із програмою, слід знати, що діти можуть розказати їм про сексуальне насильство та/чи експлуатацію після навчальних сеансів, а також вони мають розуміти, як на такі повідомлення реагувати.

Подальші рекомендації та підтримка

- Можна використовувати наявні ресурси з передовими методами роботи міжнародних зацікавлених сторін, однак їх потрібно адаптувати до ситуації, щоб забезпечити відповідність такої бази для кожної країни.
- «Інсейф» (Insafe) – це європейська мережа центрів обізнаності, що сприяють зручному та безпечному використанню Інтернету, розширюючи можливості людей (особливо дітей і молоді) використовувати Інтернет, мобільні телефони й онлайн-технології позитивно, безпечно й ефективно. Більше інформації про роботу, яку проводять ці центри обізнаності у сфері освіти, можна знайти на веб-сайті: www.betterinternetforkids.eu
- ЮНІСЕФ підтримує уряди й громадські організації у всьому світі, надаючи інформацію й забезпечуючи навчання з метою запобігання сексуальному насильству та експлуатації. Докладнішу інформацію можна знайти на веб-сайті: www.unicef.org/protection

Елемент 14 – Участь дітей

Визначення

- Дітей і молодих людей заохочують подавати свої ідеї та впливати на розробку стратегій і практик щодо СЕНД та надають їм можливості для цього.

Навіщо це потрібно?

- Вимога забезпечити етичну й ефективну участь молоді впливає з міжнародних правових зобов'язань країни згідно з Конвенцією ООН про права дитини. Усі сторони Конвенції зобов'язані гарантувати те, що на погляди дітей буде звернено належну увагу та їх буде враховано в усіх питаннях, що стосуються дітей, з урахуванням віку та зрілості дитини (див. статтю 12 Конвенції про права дитини). Такий підхід передбачає визнання гідності дитини, повагу до неї, а також важливість представництва дитини.
- Переваги забезпечення ефективної й етичної участі молоді: поглиблена участь із боку дітей і молодих людей, що підвищує довіру до послуг та процесу прийняття рішень; нові пропозиції для інновацій і реформ на основі досвіду користувачів послуг; вищий рівень відповідності послуг, оскільки вони більше ґрунтуються на знаннях про користувача; інтегрована процедура надання відгуків, яка допомагає постійно покращувати послуги.

Належна практика

- У Конвенції про права дитини наведено детальні рекомендації щодо принципів, які повинні лежати в основі залученості дітей і молоді у цілому. Однією з таких вимог є уникнення країною формальних підходів, які обмежують дитину у її праві висловити свій погляд або пропонують дитині висловитися, однак не надають її поглядам достатнього значення. Щоб участь була ефективною та значущою, її варто тлумачити як процес, а не одноразову подію.
- Існує низка основних ознак, якими повинні характеризуватися всі процедури за участю дітей і молоді, зокрема: прозорість та інформативність; добровільність; повага; актуальність; адаптованість до дітей; інклюзивність; підтримка освіти; безпечність і чутливість до ризиків; підзвітність.
- Часто неофіційний підхід до консультування та залучення дітей і молоді більш доречний, ніж структурований діалог – принаймні в першій інстанції.
- Чітко зазначайте, як погляди молодих людей будуть враховані в процесі прийняття рішень, щоб гарантувати, що їхні очікування дієво долучитися до процесу не марні і що вони розуміють процедуру.
- Особливо важлива потреба в обережному й поступовому підході для вразливих дітей чи дітей, яких просять поділитися своїми поглядами про непрості особисті питання. Жертв насильства буває складно залучити, тому корисно співпрацювати з організаціями, які вже відомі жертвам, яким вони довіряють, оскільки групи можуть діяти як ефективні посередники.
- Важливо надавати відгуки дітям і молоді; це також належна практика для проведення оцінки.

Подальші рекомендації та підтримка

- У Конвенції про права дитини містяться детальні рекомендації щодо принципів, які повинні лежати в основі участі дітей і молоді у цілому. Зокрема, корисним джерелом інформації є Загальний коментар Комітету ООН № 12 (2009) про «Право дитини бути почутою» – www2.ohchr.org/English/bodies/crc/docs/AdvanceVersions/CRC-C-GC-12.pdf
- Окрім цього, Рада Європи підготувала Інструмент оцінки участі дітей, який містить показники для вимірювання прогресу в просуванні прав дітей і молоді для участі у справах, що їх стосуються:
http://www.coe.int/t/dg3/children/participation/Child_participation_AssessmentTool_en.pdf
- Міжнародна мережа з прав дитини (Child Rights International Network, CRIN) - це всесвітня організація, що займається дослідженням, політикою й адвокацією. Вона надає інформацію та рекомендації про права дитини на своєму веб-сайті: www.crin.org

Елемент 15 – Система допомоги правопорушникам

Визначення

- Існують системи підтримки для людей із сексуальним інтересом до дітей, які перешкоджатимуть їм робити певні кроки для задоволення цього інтересу чи чинити сексуальне насильство над дітьми, а також перекриватимуть їм доступ до матеріалів, що зображують сексуальне насильство над дітьми в Інтернеті, ще до вчинення злочину.
- Існують такі системи підтримки для засуджених правопорушників, які вчинили злочини сексуального характеру проти дітей, які є частиною їхньої програми реабілітації та покликані запобігти рецидивізму. Зокрема, йдеться про забезпечення терапії для осіб, що вчинили злочини сексуального характеру, зосередженої на вивченні спеціалізованих стратегій припинення насильницької поведінки, підзвітності та відповідальності за завдану шкоду. Терапія не означає амністії чи виправдання насильницьких дій, вона також не має на меті покарати чи принизити правопорушників. Основну увагу під час терапії звернено на те, аби допомогти правопорушникові розвинути сильні сторони та одночасно вміння управляти ризиками.
- Існують системи підтримки для молодих людей, які демонструють сексуально шкідливу поведінку.
- Родині та друзям осіб, що скоїли злочини сексуального характеру проти дітей, доступні послуги підтримки.
- Послуги підтримки надають різні організації: від державних органів до громадських організацій.
- Публікуються профілактичні повідомлення, що мають на меті стримати правопорушників і потенційних правопорушників.
- Фахівці, які пропонують підтримку, мають належні знання, навички та розуміння, необхідні для надання ефективних послуг.

Навіщо це потрібно?

- Варто вживати заходів щодо поведінки, яка свідчить про те, що хтось перебуває на шляху до вчинення правопорушення сексуального характеру щодо дитини, перш ніж така поведінка переросте в насильство.
- Для деяких осіб, які вже чинили правопорушення сексуального характеру щодо дитини, така терапія може значно знизити ризик нових правопорушень.
- Правоохоронні органи, в'язниці та судові системи були б перевантажені, якби їхня робота зосереджувалася виключно на переслідуванні злочинців, а не на першочерговому запобіганні їхнім правопорушенням.

Належна практика

- Терапевтичні програми повинні пропонувати учасникам практичні заходи для запобігання вчиненню/повторному вчиненню правопорушення.
- Потрібно створити доступну анонімну гарячу лінію чи службу, аби люди, які занепокоєні своєю поведінкою, могли зв'язатися зі спеціалістом та отримати пораду про те, як вирішити свої проблеми, перш ніж такі проблеми переростуть у правопорушення/повторне правопорушення.

- Також має бути доступна служба, що надаватиме фахові поради й підтримку родині та друзям.
- Про ці служби потрібно розповідати громадськості, наголошувати на їхньому основному завданні, яке полягає в запобіганні злочину, а також зазначити, що учасникам гарантуватимуть конфіденційність.
- Окрім доступу до терапевтичної програми, має також бути доступною необхідна медична та психологічна підтримка.
- Медики повинні пройти спеціалізовану підготовку з підвищення обізнаності з цього питання, аби вони могли належно працювати з особами, які звертаються до них, занепокоєні своїми недоречними сексуальними почуттями і поведінкою стосовно дітей.

Подальші рекомендації та підтримка

- Існують приклади передових програм у всьому світі, які можна використовувати як основу під час розробки власних програм у країнах, які ще їх не мають.

Приклади:

- www.dont-offend.org – німецька НУО, що пропонує безкоштовне та конфіденційне лікування для людей, які звертаються за медичною допомогою в боротьбі зі своєю сексуальною тягою до дітей.
- www.lucyfaithful.org.uk – британська НУО, що надає спеціалізовані послуги дорослим чоловікам і жінкам, які скоїли злочини сексуального характеру, а також молодим людям, які демонструють неприйнятну сексуальну поведінку.

Елемент 16 – Процедури видалення

Визначення

- Процедури, що дають змогу вчасно вилучати/видаляти матеріали, що зображують сексуальне насильство над дітьми, коли компанія підтверджує їхню наявність на її ресурсах. Подавати скарги можуть клієнти, громадськість, правоохоронні органи й організації, на базі яких функціонують лінії повідомлення.
- Якщо матеріали, що зображують сексуальне насильство над дітьми розміщено в іншій країні, однак не видалено з їхнього джерела, Інтернет-провайдери використовують доступні їм технічні засоби для блокування чи фільтрування таких матеріалів, щоб перешкодити доступу до нього.

Навіщо це потрібно?

- Якщо залишити матеріали, що зображують сексуальне насильство над дітьми, в загальному доступі в Інтернеті, це збільшить рівень правопорушень, оскільки надасть злочинцям ширші можливості для перегляду незаконних матеріалів, а кожний такий перегляд є порушенням закону.
- Дитина на зображенні страждає від повторної віктимізації щоразу, коли матеріал переглядають.
- Коли Інтернет-провайдери видаляють такі матеріали, це зменшує обсяг матеріалів, що зображують сексуальне насильство над дітьми в Інтернеті.
- Блокування доступу до матеріалів, що зображують сексуальне насильство над дітьми, розміщених в іншій країні, перешкодить доступу злочинця до них, однак це не є довготерміновим рішенням для викорінення таких матеріалів з Інтернету. Тому цей захід варто поєднувати з видаленням оригінальних матеріалів. Такий підхід гарантуватиме, що кожна країна братиме на себе відповідальність за видалення матеріалів, розміщених на її території.
- Нормативно-правове регулювання є важливим, але не єдиним механізмом подолання проблеми наявності матеріалів, що зображують сексуальне насильство над дітьми в Інтернеті. Завдяки саморегулюванню можна досягнути тих самих результатів, яких досягають Інтернет-провайдери й інші представники професійних кіл, коли співпрацюють, видаляючи матеріали, що зображують сексуальне насильство над дітьми, зі своїх ресурсів і запобігаючи їхньому подальшому поширенню.

Належна практика

- Щоб гарантувати наявність надійних процедур для вчасного видалення матеріалів чи блокування доступу до матеріалів, що зображують сексуальне насильство над дітьми, потрібно дотримуватися низки міжнародно затверджених передових практик від INHOPE.
- Необхідно створити надійну IT-інфраструктуру, що гарантуватиме безпечне отримання інформації від професійних кіл. Де це можливо, процедури мають бути автоматизовані, щоб зменшити кількість осіб, які бачитимуть такі матеріали.

Подальші рекомендації та підтримка

- Міжнародна мережа гарячих ліній INHOPE може надавати рекомендації та підтримку компаніям, допомагаючи їм блокувати доступ до матеріалів, що зображують сексуальне насильство над дітьми (www.inhope.org). Зокрема, вона пропонує посібник щодо процедур сповіщення та видалення, який розробила спільно з альянсом GSMA Mobile Alliance. Крім того, поради та рекомендації пропонує британська лінія повідомлення Internet Watch Foundation (www.iwf.org.uk)
- Організація Technology Coalition заохочує розробку технологічних рішень, які перешкоджатимуть можливості користуватись Інтернетом із метою сексуальної експлуатації дітей і поширення матеріалів, що зображують сексуальне насильство над дітьми. Вона також працює над створенням платформ для співробітництва й обміну досвідом із професійними організаціями (www.technologycoalition.org).

Елемент 17 – Повідомлення про СЕНД

Визначення

- Професійні кола запроваджують процедури та виділяють ресурси для вчасного виявлення випадків сексуальної експлуатації і насильства щодо дітей в Інтернеті та повідомлення про них органам влади.
- Персонал компаній має знання та навички, необхідні для ефективного реагування на інциденти сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей в Інтернеті.
- Існують програми охорони здоров'я та благополуччя, що допомагають захистити всіх працівників, яким доводиться мати справу з матеріалами, що зображують сексуальну експлуатацію дітей.
- Забезпечено законодавчі гарантії, які дають змогу професійним колам повноцінно й ефективно повідомляти про випадки сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей, зокрема передавати такі матеріали правоохоронним органам чи іншому спеціальному органу.

Навіщо це потрібно?

- СЕНД залишається одним із тих злочинів, про які повідомляють найрідше, а більшість інцидентів трапляються за зачиненими дверима. Інтернет пропонує рідкісну можливість побачити ці злочини. Ініціативи професійних кіл здатні не лише захищати їхніх власних клієнтів і послуги, а й сприяти виявленню жертв та правопорушників, яких іншим чином, можливо, ніколи б не знайшли.
- Повідомлення з боку професійних кіл дають компаніям змогу запропонувати безпечні платформи та послуги для дітей і молоді та допомагають стримувати злочинців.
- Продумані програми та процедури опрацювання незаконних матеріалів допомагають захистити персонал від небажаного контакту, який може вплинути на їхнє здоров'я та благополуччя, і зменшити повторну віктимізацію жертви (жертв), зображеної (зображених) у матеріалах.
- Продумані програми та процедури забезпечують для компаній можливість надавати пріоритет певним справам та передавати їх відповідним органам, а також безпечно працювати з незаконними матеріалами.
- Законодавчі гарантії надають компаніям відповідні повноваження для роботи з цими матеріалами.

Належна практика

- Для гарантування ефективного й результативного реагування на випадки сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей в Інтернеті потрібно виділити достатні ресурси.
- Увесь персонал технологічних компаній, якому, імовірно, доведеться мати справу з інцидентами сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей, повинен добровільно дати згоду на таку роботу, мати необхідні знання та навички й пройти належну перевірку, підготовку, а також отримувати необхідну підтримку.

Подальші рекомендації та підтримка

- Існує низка провідних міжнародних організацій та ініціатив, у яких можуть брати участь компанії, щоб отримати доступ до передових методів роботи, порад і рекомендацій щодо покращення їхніх процедур повідомлення про інциденти. Серед них такі:
  - Національний центр розшуку зниклих та експлуатованих дітей у США (www.missingkids.org)
  - Організація Technology Coalition (www.technologycoalition.org)

Елемент 18 – Розробка інноваційних рішень

Визначення

- Розробка інноваційних технологічних рішень, які покращують наявні підходи до запобігання та протидії СЕНД чи дають змогу розробити нові підходи.
- Завчасний обмін між професійними колами та відповідними зацікавленими сторонами знаннями й навичками задля посилення колективних зусиль, спрямованих на протидію СЕНД в Інтернеті.

Навіщо це потрібно?

- Технологічні компанії мають досвід передбачення технологічного розвитку й здатні виявляти нові онлайн-тенденції та моделі, які можуть використовувати особи, що вчиняють злочини сексуального характеру проти дітей. Разом зі знаннями інших зацікавлених сторін про поведінку злочинців і жертв такі дані можуть покращити розробку нових підходів та дати правоохоронним органам змогу захистити більше фактичних і потенційних жертв.

Належна практика

- Низка провідних міжнародних технологічних компаній упродовж останніх років значним чином інвестувала в розробку інноваційних інструментів і методів запобігання та протидії СЕНД в Інтернеті на своїх платформах. Приклад: компанії розробили складні інструменти та методи перешкоджання вільному доступу злочинців до матеріалів, що зображують сексуальне насильство над дітьми в Інтернеті, що призвело до зменшення кількості людей, які отримують доступ до таких незаконних матеріалів у всьому світі через пошукові системи, електронну пошту та соціальні мережі. Компанії заохочують до того, аби якомога більше поширювати ці й інші передові методи роботи.
- Якщо зробити інструменти безкоштовними для інших технологічних компаній, більше Інтернет-провайдерів володітимуть ефективними методами для виявлення й видалення матеріалів, що зображують сексуальне насильство, зі своїх сервісів і для запобігання сексуальній експлуатації дітей в Інтернеті. Прикладом є безкоштовна технологія PhotoDNA від Microsoft, яка дає користувачам змогу виявляти відомі зображення сексуального насильства над дітьми на своїх сервісах, використовуючи для цього порівняння та зіставлення хешів.
- Існують окремі позитивні заходи, яких компанії можуть вжити для того, щоб зробити свої платформи/сервіси якомога безпечнішими для дітей: реклама послуг підтримки; вказівка на місцеві органи влади, у які можна повідомити про неприйнятні матеріали сексуального характеру в Інтернеті; зазначення умов чи правил поведінки, що чітко забороняють матеріали, які зображують сексуальну експлуатацію дітей; розробка й впровадження продуманих процедур сповіщення та видалення матеріалів, що зображують сексуальне насильство над дітьми; блокування доступу до таких вже розміщених матеріалів, які не видалено з їхнього джерела.
- Узгодження між компаніями політики стосовно сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей в Інтернеті, а також обмін належними практиками та здобутими знаннями — важлива частина процесу, що дозволить більшій кількості онлайн-сервісів запобігати та перешкоджати сексуальним правопорушенням щодо дітей на їхніх ресурсах.

Подальші рекомендації та підтримка

- Існує низка провідних міжнародних організацій та ініціатив, до яких можуть долучитися компанії, щоб отримати доступ до передових методів роботи, порад і підтримки та сприяти розробці інноваційних технологічних рішень. Серед них такі:
  - Організація Technology Coalition заохочує розробку технологічних рішень, які перешкоджатимуть можливості користуватись Інтернетом із метою сексуальної експлуатації дітей і поширювати матеріали, що зображують сексуальне насильство дітьми. Вона також працює над пошуком і створенням платформ для співробітництва між різними галузями (www.technologycoalition.org).
  - Ініціатива Thorn співпрацює з партнерами серед індустрії, урядових та громадських організацій і використовує технології, щоб боротися з хижацькою поведінкою, рятувати жертв і захищати вразливих дітей (www.wearethorn.org).
  - До прикладів механізмів міжнародного галузевого співробітництва належать альянс GSMA Mobile Alliance проти матеріалів, що зображують сексуальне насильство над дітьми, Коаліція ІКТ за безпеку дітей в Інтернеті та Фінансова коаліція проти дитячої порнографії.
  - WePROTECT Global Alliance: покласти край сексуальній експлуатації дітей в Інтернеті — це міжнародна ініціатива для посилення співробітництва задля боротьби із СЕНД в Інтернеті, яка провела низку заходів для представників технологічної індустрії, щоб вони об'єдналися з метою створення інноваційних технологічних рішень й обміну передовими методами роботи. Компаніям радять брати участь у майбутніх заходах.

Елемент 19 – Корпоративна соціальна відповідальність

Визначення

- Компанії (національні та міжнародні) гарантують, що проблеми безпеки дітей стоять на першому місці під час розробки та надання продуктів і послуг. Компанії приділяють особливу увагу впровадженню таких систем, які запобігають порушенням безпечного становища дітей, зокрема сексуальному насильству й експлуатації.
- Питання безпеки дітей інтегровані в корпоративну політику, процедури та процеси, щоб гарантувати, що компанії вживають відповідних заходів для виявлення, запобігання та пом'якшення випадків СЕНД.

Навіщо це потрібно?

- Технологічні компанії можуть допомогти запобігати поширенню СЕНД в Інтернеті, що своєю чергою допоможе зменшити кількість жертв.
- Технологічні компанії здатні допомогти виявляти СЕНД в Інтернеті, що може збільшити кількість захищених жертв і затриманих злочинців.
- Якщо національне законодавство ще не відповідає міжнародним стандартам, компанії все одно мають можливість і соціальний обов'язок добровільно узгодити свої ділові практики із такими стандартами.
- Інші галузі, як-от сфера туризму, можуть допомагати виявляти випадки СЕНД, що своєю чергою призведе до збільшення кількості захищених жертв і виявлених злочинців.

Належна практика

- Компанії, які надають послуги комунікації та обміну даними, повинні подбати про механізм повідомлення, який забезпечуватиме їхнім клієнтам і ширшій громадськості можливість сповіщати про потенційні інциденти СЕНД. Їх варто рекламувати в помітних місцях в Інтернеті та поза ним.
- Виділено спеціальну особу/команду, яка відповідатиме за опрацювання повідомлень про СЕНД; компанія інвестує у підвищення рівня обізнаності своїх працівників із такими злочинами.
- Існує політика захисту дітей, яка дає змогу інтегрувати в правила компанії питання конкретних ризиків, пов'язаних із дітьми, зокрема питання сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей.
- Створено умови використання та правила поведінки, які чітко забороняють клієнтам використовувати сервіси/платформу компанії з метою СЕНД і створювати, поширювати чи переглядати матеріали, що зображують сексуальне насильство над дітьми.
- Якщо доречно, компанія впроваджує продумані процедури вилучення чи видалення матеріалів, що зображують сексуальне насильство щодо дітей.
- Користувачам пропонують відповідні технічні засоби, як-от інструменти батьківського контролю, списки заблокованих/доступних матеріалів, фільтрування інформації.
- Розроблено відповідну до віку й актуальну навчальну та просвітницьку інформацію, що дозволить дітям і їхнім батькам як відповідальним громадянам цифрової доби приймати зважені рішення щодо своєї онлайн-поведінки. Компанії відіграють роль у підготовці,

рекламі й поширенні важливих повідомлень, що також діятимуть як стримувальні чинники для злочинців.

- Компанії можуть також надавати країнам та іншим компаніям підтримку в розвитку їхніх можливостей. Щоб максимально підвищити їхню ефективність, процес надання такої підтримки варто координувати з іншими організаціями, які вже пропонують підтримку, та/чи через ініціативу Global Partnership та її Фонд, покликаний покласти край насильству щодо дітей. Ця ініціатива підтримує програми розширення можливостей у всьому світі.

Подальші рекомендації та підтримка

- Міжнародний союз електрозв'язку (ITU), ЮНІСЕФ і партнери Ініціативи за безпеку дітей в Інтернеті пропонують рекомендації для галузі ІКТ, що посилять захист дітей в Інтернеті: <http://www.itu.int/en/cop/Pages/guidelines.aspx>
- ЮНІСЕФ створив кілька інструментів для компаній у галузі ІКТ, зокрема спеціальний інструмент захисту дітей в Інтернеті: <http://www.unicef.org/csr/toolsforcompanies.html>
- Докладнішу інформацію про Світове партнерство, покликане покласти край насильству щодо дітей, можна знайти тут: www.end-violence.org.

Елемент 20 – Етичне й зважене висвітлення в ЗМІ

Визначення

- Висвітлення СЕНД у ЗМІ етичне, зважене та збалансоване, про інциденти завжди повідомляють у спосіб, що виявляє чуйність до гідності та повагу до прав жертви. Найкраще такого рівня висвітлення можуть досягнути журналісти та редактори, працюючи спільно з усіма особами, залученими до запобігання СЕНД і боротьби з цими явищами.
- Під час інтерв'ю з жертвами СЕНД і репортажів про них особливу увагу приділяють їхньому праву на приватність та конфіденційність. Репортаж у ЗМІ не повинен таврувати жертв чи ставити під загрозу їхню безпеку або анонімність, він має уникати категоризацій чи описів, через які жертва зазнає негативного впливу, спричиненого неетичним чи необдуманим висвітленням.
- Інтереси жертви з точки зору етики чи її прав, зокрема адвокація проблем дітей і захист їхніх прав, мають перевагу над усіма іншими справами.
- ЗМІ відіграють ключову роль у розвінчуванні міфів і стереотипів, якими оповіті СЕНД.

Навіщо це потрібно?

- ЗМІ відіграють важливу роль у донесенні інформації про проблему СЕНД до громадськості та включенні її в політичний порядок денний. Найкращі результати для жертв і суспільства загалом вдасться досягнути завдяки етичному, збалансованому та зваженому висвітленню в ЗМІ.
- Репортажі про СЕНД слід подавати в чуйний спосіб, з особливою увагою до благополуччя жертви.
- Розслідування чи судові провадження можуть стати упередженими, якщо повідомляти конфіденційну інформацію через необдумані, неточні чи неетичні репортажі.
- Ідеться не про тиск на ЗМІ з метою висвітлення СЕНД у такий спосіб, який підтримуватиме якусь політичну програму. Важливо, аби в репортажах про справи було забезпечено дотримання усіх інтересів жертви та неупередженість розслідування правоохоронних органів, а також вдалося уникнути вкорінення міфів про СЕНД, які викликають упереджене ставлення до жертв.

Належна практика

- Стандарти висвітлення СЕНД можна регулювати на чотирьох різних рівнях: через кодекси поведінки, яких дотримуються професійні журналісти, через рекомендації для медіа-організацій, через структуру нормативних положень, згідно з якою відповідні органи контролюють стандарти, та через законодавство, у якому закріплено права жертви.
- Заборонено публікувати деталі, що можуть ідентифікувати жертву чи поставити під загрозу її безпеку або потенційно спричинити зрив кримінального провадження.
- Для опитування чи фотографування дитини-жертви потрібно отримати згоду на це від відповідного дорослого, а також самої жертви.
- Анонімність дитини-жертви потрібно захищати законом до, під час чи після судового провадження.

- Уряди та НУО повинні підтримувати зусилля ЗМІ, спрямовані на те, аби підвищити обізнаність щодо СЕНД і надати медіа-каналам надійні джерела стосовно прав дитини, щоб ті могли робити обґрунтовані коментарі.
- Між редакторами, журналістами та правоохоронцями мають існувати продуктивні та відкриті лінії зв'язку, що гарантуватимуть точне, вчасне й етичне висвітлення.
- У програму професійної акредитації журналістів варто включити інформацію про етичне та продумане висвітлення СЕНД у ЗМІ.

Подальші рекомендації та підтримка

- ЮНІСЕФ розробив рекомендації «ЗМІ та права дитини», які покликані посилити розуміння з боку журналістів прав дитини та бачення того, як саме ця проблема може висвітлюватись у новинах та репортажах для друкованих та телерадіомовних ЗМІ. Щоб дізнатися більше, перейдіть на сторінку www.unicef.org
- Міжнародна Федерація журналістів запустила світову «Ініціативу етичної журналістики», що стосується стандартів висвітлення професійними органами у всьому світі. Щоб дізнатися більше, перейдіть на сторінку: www.ethicaljournalisminitiative.org.

Елемент 21 – Єдина термінологія

Визначення

- Використання загальноприйнятої термінології щодо СЕНД, яка дозволить швидко та доступно поширювати інформацію й ідеї серед зацікавлених сторін.

Навіщо це потрібно?

- Використання загальноприйнятої термінології гарантуватиме однакове розуміння, контекст і реакцію серед усіх зацікавлених сторін.
- Непослідовне використання термінології може призвести до різних заходів реагування, законодавства й тлумачення однієї і тієї ж проблеми.
- Відсутність міжнародної угоди щодо визначення термінології, пов'язаної із СЕНД, вплинула на світову боротьбу за викорінення цього злочину: методи захисту дітей на національному рівні непослідовні; збір даних і виявлення різних методів сексуальної експлуатації та насильства щодо дітей неточні; обмінюючись інформацією, міжнародні зацікавлені сторони можуть неправильно зрозуміти дані, а робота з адвокатури може провалитися через плутанину у використанні лексики та термінології.
- Постійні дебати щодо терміна «дитяча порнографія» є основним прикладом. Від цього терміна відмовляються численні правоохоронні органи та міжнародна спільнота із захисту дітей, оскільки в ньому використано лексику, що не орієнтована на жертву, а тому може ненавмисно узаконити матеріали із сексуальним насильством над дітьми через застосування слова «порнографія».
- У контексті міжнародних інцидентів СЕНД труднощі з відсутністю загальноприйнятої термінології лише зростають. Така ситуація може вплинути на хід розслідування та судового розгляду, коли однакові терміни використовують на позначення різних дій/злочинів, таким чином спричиняючи непорозуміння довкола ситуації.

Належна практика

- Проєкт зі встановлення єдиної міжвідомчої термінології та семантики було розпочато у вересні 2014 року під час ініціативи неурядових організацій ECPAT International. Робоча група проєкту з питань сексуальної експлуатації дітей мала 18 учасників у сфері захисту дітей і провела дослідження й аналіз із метою створення рекомендацій щодо міжнародної термінології. Їх схвалила та запустила група організацій у червні 2016 року. Тепер вони відомі як «Люксембурзькі рекомендації».
- Люксембурзькі рекомендації доступні англійською, французькою й іспанською мовами. Багатомовний підхід забезпечує точне відображення в термінології нюансів кожної мови, а не просто переклад англійського тексту.
- Рекомендації доступні всім основним відомствам і організаціям із захисту дітей у всьому світі, а також законодавцям і ЗМІ, вони пропонують практичні поради для оперування складним лексиконом поширених термінів у сфері СЕНД.

Подальші рекомендації та підтримка

- Докладнішу інформацію можна знайти на сторінці: www.luxembourgguidelines.org, де є список організацій, які брали участь у робочій групі під час створення рекомендацій.

« Переклад цієї публікації здійснено у межах проєкту Ради Європи «Кінець сексуальної експлуатації та насильству щодо дітей онлайн @ в Європі»
Рада Європи із вдячністю відзначає фінансову підтримку Програми, надану Фондом «Покладемо край насильству щодо дітей».